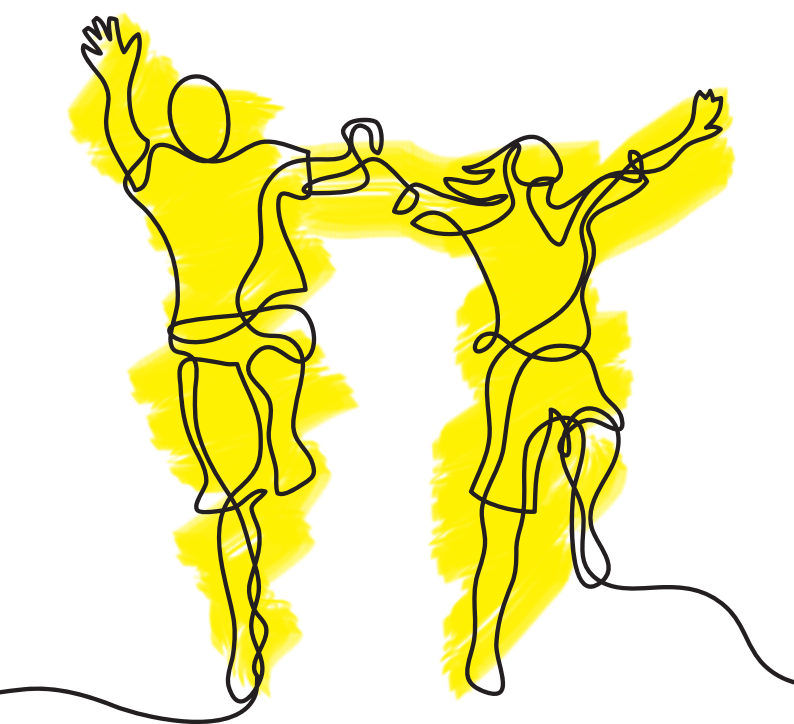

En länsstrategi för ett jämställt Södermanland 2018–2020

Titel: En länsstrategi för ett jämställt Södermanland 2018–2020

Utgiven av: Länsstyrelsen i Södermanlands län

Utgivningsår: 2018

Författare: Valfärdsfunktionen Länsstyrelsen i Södermanland

Form och produktion: Ditt Kreativa Team i Nyköping AB

Illustrationer och foto: Shutterstock där inget annat anges

Dnr: 800-7606-2016

Rapportnr: 2018:1

ISSN-nr: 1400-0792

Reviderad version 1:1

Rapporten finns på: www.lansstyrelsen.se/sodermanland/publikationer

En länsstrategi för ett jämfäst Södermanland 2018–2020

Regeringsbeslut S2016/07873/JÄM (delvis)

→ Innehåll

Förord	5
Inledning	7
Bakgrund	7
Fem utgångspunkter	8
Syfte och mål	9
Målgrupper och användning	9
Disposition	9
Spridning och förankring	9
Att ansluta sig till strategin	10
Uppföljning	10
Jämställdhet och jämställdhetsintegrering	10
Intersektionellt perspektiv	11
Sammanfattning: Jämställdhetsinriktning i Södermanland	12
En jämn fördelning av makt och inflytande	15
Ekonomisk jämställdhet	19
Jämställd utbildning	23
Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	27
Jämställd hälsa	31
Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	35
Referenser	41

→ Förord

Hälften av Södermanlands befolkning är flickor och kvinnor och hälften är pojkar och män. Det kan tyckas vara en självklarhet att alla ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv, oavsett kön. Det är också innehållet i regeringens övergripande mål, men dessvärre har vi en bit kvar mot målet – i landet som helhet och i vårt län. Ojämsställdhet råder fortfarande på flera av samhällets områden, såsom utbildning, arbetsmarknad, ekonomi, hälsa, hem – och omsorgsarbete samt i rätten till kroppslig integritet.

Länsstyrelserna är en viktig aktör i arbetet med att förverkliga regeringens jämställdhetspolitik på regional nivå. Under 2017 har länsstyrelserna fått ett särskilt uppdrag att arbeta fram regionala strategier för att nå det övergripande målet för jämställdhet. För Länsstyrelsen i Södermanlands län handlar det om att tillsammans med andra berörda aktörer i länet, hitta vägar för att nå det övergripande målet och de sex delmålen som är knutna till det. Detta är ett arbete som kräver samverkan och där många bidrag blir värdefullt.

Jämställdhetsintegrering är den främsta och mest prövade metoden i arbetet med jämställdhet. Erfarenheterna är goda, också i Södermanlands län. Resultatet från de senaste årens arbete visar bland annat att jämställdhetsperspektivet allt oftare och för allt fler, utgör en naturlig del av arbetet i olika verksamheter. Alltmer sällan ses jämställdhet som något ”vid sidan av” den ordinarie verksamheten eller som ett arbete som bara utförs av särskilt sakkunniga på området.

Trots framgångar i arbetet, kvarstår insatser för att skapa likvärdiga villkor för flickor och pojkar, kvinnor och män i samhällets olika sfärer. Med *En länsstrategi för ett jämställt Södermanland* hoppas jag att länets alla aktörer får inspiration och stöd i det gemensamma jämställdhetsarbete som ska fortsätta under åren 2018–2020. Vi är många och vi har stora möjligheter att på olika sätt bidra till att alla, både den ena och den andra hälften av befolkningen, får ett jämställt liv.

Nyköping i december 2017

LISELOTT HAGBERG
LANDSHÖVDING I SÖDERMANLANDS LÄN

→ Inledning

Jämställdhetspolitikens övergripande mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

Alla människor, oavsett könsidentitet och könsuttryck, påverkas av samhällets normer för kön och hur samhället värderar kategorierna kvinna och man. Det är viktigt att ta hänsyn till att vare sig gruppen kvinnor eller gruppen män är enhetlig när vi talar om *jämställdhet*. Kvinnors och mäns levnadsvillkor och livserfarenheter skiljer sig åt och det blir därför centralt att i ett jämställdhetsarbete se att olika maktordningar kan samspela. Bristen på jämställdhet betyder inte automatiskt att alla kvinnor eller att alla män har en fördel gentemot samtliga av det andra könet. Utgångspunkten för jämställdhetsarbetet bör *alltid* vara kön, men *inte* bara kön.

Det är viktigt att synliggöra hur relationer av över- och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan exempelvis etnicitet, funktionsnedsättning, ålder, klass, kön, religion och sexualitet. Dessa olika maktstrukturer förstärker varandra på olika sätt. Det är nödvändigt att lyfta fram kön och att belysa ojämställdhet, men inte för att befästa rådande könsroller utan för att kunna arbeta för att vidga dem. Jämställdhet handlar om rättvisa och kvalitet. Ingen person ska behandlas sämre på grund av sitt kön eller sin könsidentitet.

För länets kompetensförsörjning och tillväxt behövs dessutom alla människors kunskap och kapacitet, oberoende av kön, könsuttryck, etnicitet eller andra faktorer.

→ Bakgrund

Länsstyrelserna har ett grundläggande uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor. Länsstyrelsen ska också genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta (Länsstyrelseinstruktionen 5 §).

Länsstyrelserna fick under 2017 regeringens särskilda uppdrag att arbeta fram regionala strategier för att bidra till att nå de nationella jämställdhetspolitiska målen och för att öka samverkan mellan strategiska aktörer. Länsstyrelserna ska verka för att de jämställdhetspolitiska målen får genomslag i länet.

Detta är en länsövergripande strategi för arbetet med dessa mål i Södermanlands län under perioden 2018–2020.

Strategin bygger på erfarenheter och analyser från tidigare strategiperiod 2014–2016 samt en beskrivning av nuläget 2017. Den ersätter härmed tidigare strategier; Länsstyrelsens arbete med jämställdhetsintegrering i Södermanlands län 2014–2016 samt jämställdhetsintegrering av Länsstyrelsen i Södermanland läns verksamhet 2014–2016.

Strategin har arbetats fram i Länsstyrelsen i Södermanlands län, i samverkan med Regionförbundet Sörmland, länets jämställdhetskommitté samt en grupp för länssamverkan mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

→ Fem utgångspunkter

1. **Strategin tar sin första utgångspunkt i en vision och en verksamhetsidé för Länsstyrelsen i Södermanlands län.**

Vision;

→ Hållbar utveckling ger framtiden möjligheter i ett Södermanland för alla.

Verksamhetsidé;

→ Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som vi tar hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen främjar länets utveckling. Vi utgår från länets behov och visar på möjligheterna.

2. **Den andra utgångspunkten utgörs av det övergripande nationella målet för jämställdhetspolitiken; Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.**

Detta mål bryts sedan ner i följande sex delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämställd utbildning
- Jämn fördelning av det obetalda hem – och omsorgsarbetet
- Jämställd hälsa
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

3. **Den tredje utgångspunkten står att finna i Agenda 2030 i delmål 5 om jämställdhet; Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.**
4. **Den fjärde utgångspunkten tas i de områden som identifierats som särskilt angelägna för länets utveckling, bland annat i den regionala utvecklingsstrategin – Sörmlandsstrategin – och i Länsstyrelsens egna fokusområden.**
I detta sammanhang gäller det framför allt områdena utbildning och arbetsmarknad. Detta är områden som har direkt koppling till de jämställdhetspolitiska delmålen och där ökad jämställdhet är en betydande framgångsfaktor för länets fortsatta utveckling.
5. **Som en femte utgångspunkt ska en intersektionell analys göras i arbetet med syfte att synliggöra hur olika maktordningar samspelar med kön, se vidare sidan 11.**

→ Syfte och mål

Strategin ska bidra till att ringa in och fokusera på de jämställdhetsutmaningar som behöver lösas. Den är tänkt att användas som en gemensam utgångspunkt för länets aktörer. Förhoppningen är att strategin ska kunna fungera som en utgångspunkt som bidrar till samverkan och samarbete inom jämställdhetsområdet.

Strategin ska också kunna ge och få stöd i arbetet med andra utvecklingsarbeten eller länsövergripande strategier, såsom Sörmlandsstrategin, handlingsplan för jämställd regional tillväxt 2017–2020, regional ANDT-strategi 2018–2021 med flera.

Länsstyrelsens uppdrag är att hålla strategin uppdaterad i förhållande till nya kunskaper och förändringar i omvärlden samt att följa upp utvecklingen mot att nå de nationella målen. Länsstyrelsen ska också sprida kunskaper om arbetssätt och metoder som gynnar måluppfyllelsen – såväl i den egna verksamheten som i länet.

Härutöver utgör strategin även en strategi mot mäns våld mot kvinnor. En särskild handlingsplan ska arbetas fram för delmål 6; Mäns våld mot kvinnor ska upphöra (särskilt uppdrag i länsstyrelsens regleringsbrev för år 2017). Handlingsplanen kommer att ta sin utgångspunkt i delmålets inriktningar.

→ Målgrupper och användning

Strategin vänder sig till beslutsfattare, tjänstepersoner och utförare inom politik och offentlig förvaltning, det vill säga de nio kommunerna, Landstinget Sörmland, Regionförbundet Sörmland, den blivande regionen, Länsstyrelsen i Södermanlands län samt andra statliga myndigheter. Den ska kunna användas för att sprida kunskap om jämställdhetspolitiken, möjliggöra prioriteringar i pågående jämställdhetsarbete samt för att fördjupa arbetet med jämställdhetsintegrering.

Strategin kan också användas i det privata näringslivet och i civilsamhället för att implementera jämställdhet i egna organisationer och för att driva på jämställdhetsutvecklingen.

→ Disposition

Strategin har byggts upp utifrån vart och ett av de sex nationella delmålen. Efter en kort inledning om delmålets innehåll, följer en sammanfattande beskrivning av läget i länet inom respektive delmål. Som en bakgrund till en inriktning för det fortsatta arbetet i länet för att nå det nationella delmålet, lämnas några exempel på aktuell statistik. Slutligen lämnas ett antal tips för arbete inom respektive delmål.

Statistiken inom respektive mål kommer att hållas aktuell och kunna kompletteras i den webbaserade strategin på länsstyrelsens hemsida. Likaså kommer nya kunskaper inom området samt metoder och arbetssätt att uppdateras regelbundet.

→ Spridning och förankring

Strategin kommer att spridas och förankras i länet under 2018.

→ Att ansluta sig till strategin

Länsstrategin ska utgöra en gemensam bas för samarbete och samverkan i länet. Det kommer också att bli möjligt att ställa sig bakom och ansluta sig till strategin genom en sorts deklaration/offentligt tillkännagivande via webben. Anslutningssystemet kommer att färdigställas under 2018.

→ Uppföljning

För att bidra till de nationella jämställdhetspolitiska målen och strategins inriktningar för arbetet i länet, behöver många aktörer hjälpas åt; kommunerna, Regionförbundet Södermanland, Landstinget Sörmland, Länsstyrelsen i Södermanlands län, andra statliga myndigheter samt andra viktiga aktörer såsom civilsamhället och privata näringslivet.

Länsstyrelsen kommer att följa upp arbetet med strategin samt presentera och diskutera resultat vid en årlig konferens för länets aktörer.

→ Jämställdhet och jämställdhetsintegrering

Jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma makt och möjligheter att forma samhället och sina egna liv.¹ Med *kvantitativ jämställdhet* menas en jämn fördelning mellan kvinnor och män inom alla områden i samhället, till exempel inom olika yrken, fritidsaktiviteter, maktpositioner och utbildningar. Om det finns mer än 60 procent kvinnor i en grupp anses den vara kvinnodominerad. Finns det mer än 60 procent män i en grupp anses den vara mansdominerad. *Kvalitativ jämställdhet* betyder att både kvinnors och mäns erfarenheter, kunskaper och värderingar tas tillvara och får inverka på utvecklingen inom alla områden i samhället.² **Jämställdhetsintegrering** är en strategi för jämställdhetsarbete som syftar till att förbättra verksamhetens resultat så att de blir mer jämställda. Europarådets definition av jämställdhetsintegrering är rådande inom dagens jämställdhetsarbete: ”(om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser, så att jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.”³

¹ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/> (Hämtad 2017-11-20).

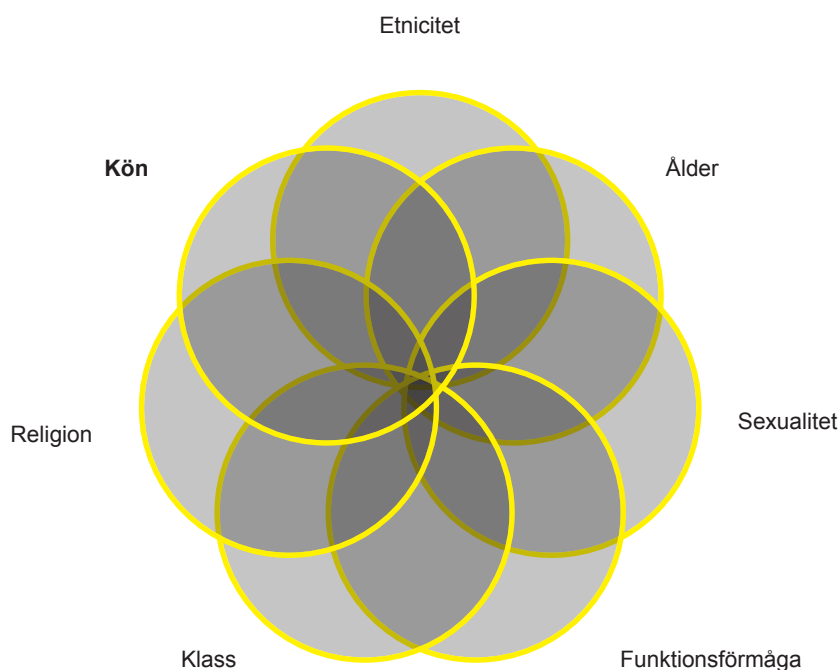
² SCB, På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet. 2014, s. 2.

³ <http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/10/Att-jamstalldhetsintegrera-styrdokument-pdf2.pdf> (Hämtad: 2017-11-20).

→ Intersektionellt perspektiv

Det finns flera anledningar till att kvinnor och män har skilda villkor, som behöver synliggöras i jämställdhetsarbetet. Att arbeta intersektionellt innebär att kritiskt reflektera över hur kön samverkar med andra maktordningar. Intersektionalitet är ett analytiskt hjälpmedel för att göra det. Det är exempelvis inte bara ditt kön som avgör hur du blir bemött utan det finns även andra faktorer som påverkar bemötandet. Intersektionalitet handlar om att inte tillskriva människor vissa egenskaper utan att hela tiden ifrågasätta generaliseringar och att fokusera på flera dimensioner och nyanser samtidigt.⁴ För att genomföra en intersektionell analys kan man utgå från diskrimineringslagens kategoriseringar. Den svenska diskrimineringslagen har till ändamål att hindra diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.⁵

Det intersektionella perspektivet lyfts upp inom varje delmål, med stöd av ett antal frågor att reflektera över för att kunna bidra till en inkluderande verksamhet.

⁴ Nationella Sekretariatet för genusforskning. 2017. Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv – En handledning för dig som arbetar med jämställdhetsintegrering på myndighet. s. 3–6.

⁵ Nationella Sekretariatet för genusforskning. 2017. Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv – En handledning för dig som arbetar med jämställdhetsintegrering på myndighet. s. 9.

→ **Sammanfattning;**

Jämställdhetsinriktning i Södermanland

01 En jämn fördelning av makt och inflytande

- Andel aktörer som arbetar aktivt med jämställdhetsintegrering ska öka
- Representationen av kvinnor och män på ledande funktioner ska bli mer jämställd

02 Ekonomisk jämställdhet

- Könssgregationen på arbetsmarknaden ska minska
- Det ofrivilliga deltidsarbetet ska minska
- Mäns uttag av föräldraledigheten ska öka

03 Jämställd utbildning

- Utbildningsnivån mellan kvinnor och män ska bli mer jämställd
- Könssgregationen inom utbildningssystemet ska minska
- Utrikes födda kvinnors och mäns utbildningsnivå ska öka

04 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

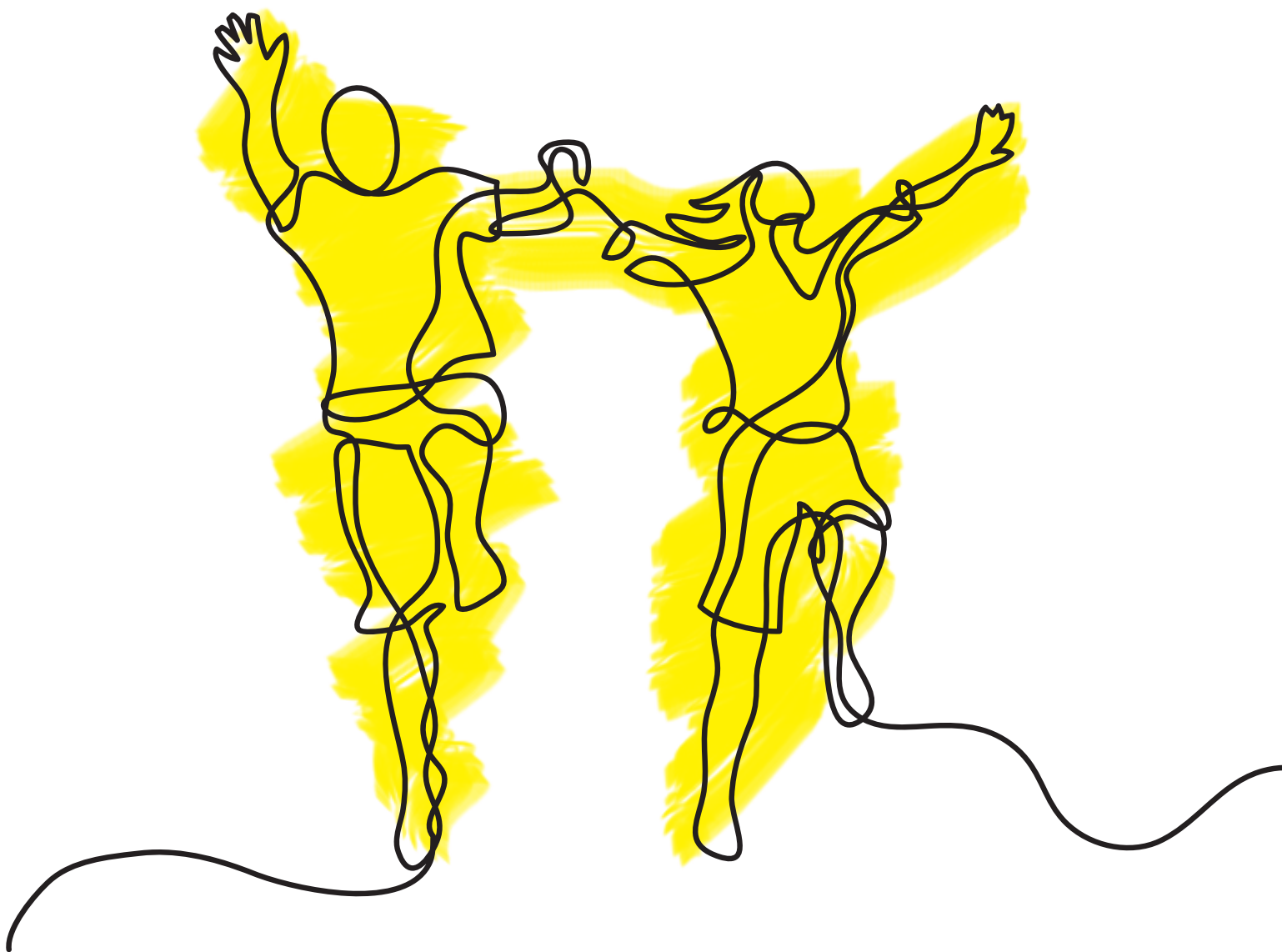
- Fler aktörer i länet arbetar aktivt för att kvinnor och män ska ha ett jämställt uttag av föräldraledighet och tillfällig föräldraledighet (vård av barn)
- Mäns uttag av föräldraledighet ska öka
- Kvinnor och män ska på lika villkor kunna förvärvsarbeta i och med en jämn fördelning av det obetalda hemarbetet

05 Jämställd hälsa

- Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ges samma förutsättningar till en god hälsa
- Folkhälsoarbetet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv där genus och intersektionalitet är viktiga faktorer

06 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Vidareutveckla samverkan runt mäns våld mot kvinnor på olika nivåer och mellan viktiga aktörer i länet
- Vidareutveckla ett verkningsfullt förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor
- Arbeta för en ökad trygghet, frihet och hälsa för de som berörs av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Nolltolerans mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

01 En jämn fördelning av makt och inflytande

En jämn fördelning av makt och inflytande innebär att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande i samhällets alla sektorer.

→ Inledning

Under de senaste tio åren har tillgången på makt och inflytande blivit mer jämnt fördelat mellan kvinnor och män. I vissa hänseenden finns det dock exempel på stagnation. Till exempel har andelen kvinnor bland riksdagsledamöterna sjunkit vid de två senaste riksdagsvalen. Det finns även stora skillnader mellan landets kommuner vad gäller andel kvinnor bland fullmäktigeledamöterna. Trots detta så ligger könsfördelningen i flertalet politiska församlingar inom intervallet 40–60 procent. Kvinnor är totalt sett underrepresenterade på inflytelserika positioner i kommunal- och landstingspolitiken. Det är något fler kvinnor än män som hoppar av sina uppdrag på kommunal nivå under pågående mandatperiod, vilket troligtvis kan härledas till svårigheterna att kombinera familjelivet med politiska uppdrag.⁶

I delmålet ingår även kvinnors möjlighet till deltagande på lika villkor som män i fråga om informella beslutsvägar. Kvinnor måste likt männen få tillgång till arenor som ligger utanför det formella demokratiska systemet exempelvis det civila samhället, företag och medier. Idrotten och trossamfunden räknas också hit. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att delta i och påverka processer som formar föreställningar, tankar och idéer inom medier, kulturen, forskningen, folkbildningen och utbildningsväsendet.⁷

⁶ SKR 2016/17:10. Makt, mål och myndighet- feministisk politik för en jämställd framtid. 2006, s. 8–10.

⁷ <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/05/delmal-1-en-jamn-fordelning-av-makt-och-inflytande/> (Hämtad 2017-11-14).

→ Läget i länet

Fyra av länets kommuner samt Landstinget Sörmland har skrivit under *Den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå*. CEMR-deklARATIONEN⁸ är ett verktyg för kommuner, landsting och regioner att integrera jämställdhetsperspektivet i det politiska beslutsfattandet och i den praktiska verksamheten. DeklARATIONEN uppmanar kommuner och regioner att använda sina befogenheter för att uppnå jämställdhet för sina invånare. Intentionen är att se till att diskrimineringslagstiftningen hörsammas och att principer reglerade i internationella avtal, omsätts i praktiken på lokal och regional nivå.

Bland länets kvinnor på chefsposition så arbetar 45 procent i den offentliga sektorn. Cheferna i offentlig sektor i länet utgörs av 65 procent kvinnor och 35 procent män. Inom näringslivet är det 27 procent kvinnor och 73 procent män. Det är således färre kvinnor än män som har chefspositioner inom näringslivet medan det omvända gäller för den offentliga sektorn.

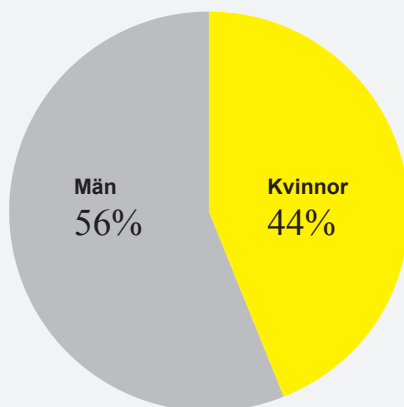
Efter valet 2010 hade sju av länets nio kommuner en jämn könsfördelning i kommunfullmäktige (inom ramen 40–60 procent). Efter valet 2014 var det endast en kommun i länet som inte hade en jämn könsfördelning av kommunfullmäktigeledamöter, enligt 40/60 spannet.⁹

När det kommer till politiskt inflytande uppgick andelen kvinnor i kommunfullmäktige till 44 procent i Södermanland 2014. Andel kvinnor i kommunfullmäktige var därmed något högre i Södermanland än i riket med 43,7 procent.¹⁰

Att äga ett företag innebär bland annat makt i form av inflytande, mandat, anseende och möjlighet att forma villkoren för beslutsfattande.

Andelen nystartade företag som leds av kvinnor är färre i länet än andelen nystartade företag som leds av män. Resultaten för riket är likvärdiga, 67 procent av nyföretagarna är män medan endast 33 procent är kvinnor.¹¹

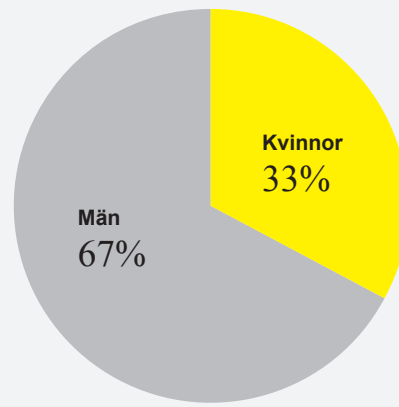
→ Andel kvinnor och män i kommunfullmäktige 2014

Källa: Regionfakta. 2014.

"Kvinnor och män i kommunfullmäktige" (Valmyndigheten).

→ Andel nystartade företag 2016

Källa: Regionfakta. 2017.

"Kvinnliga företagare i nystartade företag" (Tillväxtanalys).

⁸ Sveriges kommuner och Landsting Den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, 2009.

⁹ Länsstyrelsen i Södermanland och Regionförbundet Sörmland. På tal om kvinnor och män. Länsstyrelsen s. 60–61.

¹⁰ Länsstyrelserna (2017) På tal om mänskliga rättigheter s. 15.

¹¹ <http://www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Naringsliv/Nystartade-foretag/Kvinnliga-foretagare-i-nystartade-foretag/> (Hämtad 2017-12-12).

Inriktning för Södermanland delmål 1

- Andel aktörer som arbetar aktivt med jämställdhetsintegrering ska öka
- Representationen av kvinnor och män på ledande funktioner ska bli mer jämställd

Tips för arbete med delmål 1

- Ta fram könsuppdelad statistik för att synliggöra könsmönster och maktstrukturer (fördelning av exempelvis representation, insatser, resurser mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, mellan äldre och yngre, mellan svenskfödda och utlandsfödda)
- Sträva efter en jämn representation av män och kvinnor i politiskt tillsatta styrelser
- Formulera mål som utgår från identifierade jämställdhetsutmaningar i berörda verksamheter
- Följ upp målen som del i ledning och styrning av verksamheter
- Bevaka och hitta strukturer så att en jämn könsbalans kan uppnås på alla nivåer i beslutsprocesser

Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilka andra aspekter än kön behöver belysas för att insatser inom delmål 1 ska inkludera alla som berörs?
- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Påverkas kvinnors och mäns möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare utifrån andra aspekter? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- **Jämställ Nu** www.jamstall.nu/
- **Makt, mål och myndighet – feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10** www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/makt-mal-och-myndighet---feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **Regionfakta** www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstalldhet/
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/

02 Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

→ Inledning

Kvinnor är fortfarande överrepresenterade i yrken och befattningar med lägre löner. Kvinnor har i högre utsträckning kortare arbetstid än män och den vanligaste orsaken till ofrivilligt deltidsarbete är avsaknad av en heltidstjänst. Eftersom män generellt sett har högre löner än kvinnor, arbetar deltid i mindre utsträckning och tar ut mindre föräldraledighet leder det till en ekonomisk obalans mellan könen. Kvinnor kan också blir beroende rent ekonomiskt för sin och sina barns försörjning vilket inverkar på livsutrymmet och inflytandet över sitt eget liv. En högt prioriterad fråga för regeringen är att höja kvinnors sysselsättning i synnerhet för målgruppen utrikes födda kvinnor vars sysselsättningsgrad idag är alltför låg. Nästan en fjärdedel av de utrikes födda kvinnorna i åldrarna 20–64 år saknar sysselsättning.¹²

Egen inkomst är betydande för att kunna uppnå ekonomisk självständighet.¹³ Det är först när kvinnor och män deltar i arbetslivet på samma villkor och med samma förutsättningar som ekonomisk jämställdhet kan uppnås.¹⁴ Kvinnor är i högre grad frånvarande från arbetet på grund av föräldraledighet och oftare hemma för att vårda sina barn. Sjukfrånvaron är större bland kvinnor än bland män.¹⁵

→ Läget i länet

Kvinnor i åldersgruppen 20–64 år förvärvsarbetar i lägre grad än män i samma åldersgrupp. Det gäller i länet och i riket som helhet. 2016 var förvärvsfrekvensen 75,7 procent bland kvinnor i den aktuella åldersgruppen och 78,7 procent bland män. Motsvarande siffror för riket som helhet var 77,7 procent respektive 79,5 procent. Skillnaden i förvärvsfrekvens mellan könen är störst i åldersgruppen 25–34 år. För kvinnor är andelen där 71 procent och för män 75,8 procent.¹⁶

I Södermanland har utrikes födda kvinnor och män en lägre förvärvsintensitet i jämförelse med inrikes födda kvinnor och män. Längst ifrån arbetsmarknaden befinner sig utrikes födda kvinnor. Svenska män har högst förvärvsintensitet. Förvärvsintensitet är ett mått som anger andel personer med bostad i regionen (nattbefolkning) som förvärvsarbetar i en viss åldersgrupp i relation till samtliga personer i den aktuella åldersgruppen.

Den ekonomiska jämställdheten påverkas också av uttaget av föräldrapenning. De sörm-ländska männens andel av uttag av föräldraförsäkringen var under 2014 23 procent. Det var något lägre än rikets 25,2 procent. Kvinnorna var överrepresenterade när det kommer till uttag av föräldraförsäkring likt riket (74,8 procent nationellt).¹⁷

¹² <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/09/okade-anslag-for-att-starka-utrikes-fodda-kvinnors-etablering-pa-arbetsmarknaden> (Hämtad 2017-12-13).

¹³ Prop. 2016/17:1 Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män s. 7–8.

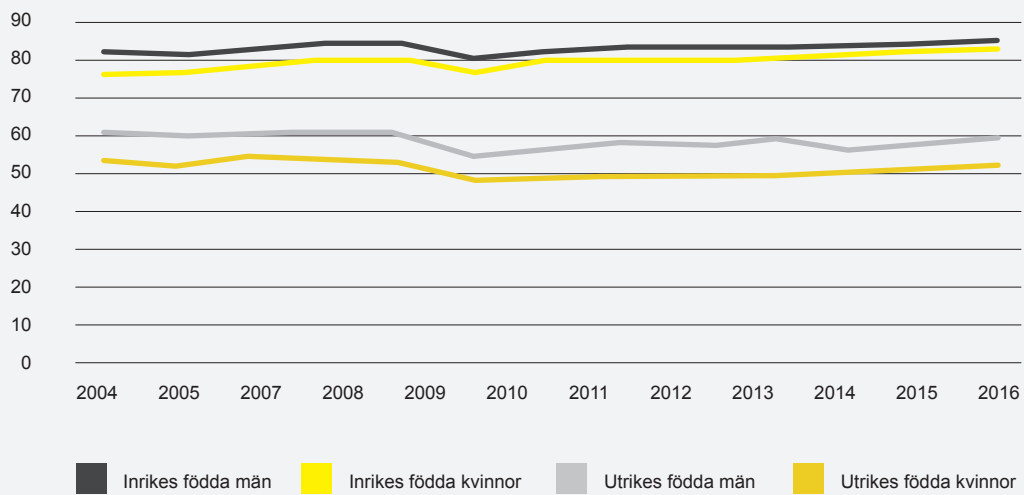
¹⁴ SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet- feministisk politik för en jämställd framtid s. 17.

¹⁵ Prop. 2016/17:1 Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män s. 12–14.

¹⁶ <http://www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Arbete/Forvarvsfrekvens-i-aldersgrupper/> (Hämtad 2017-11-27).

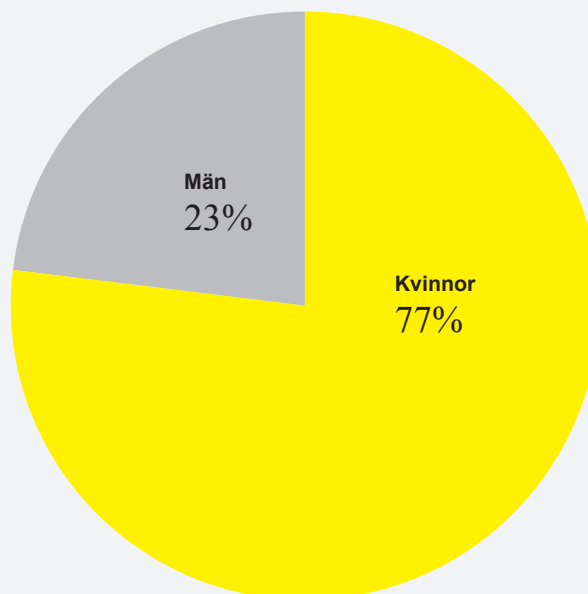
¹⁷ Länsstyrelserna (2017) På tal om mänskliga rättigheter s. 13.

→ Förvärvsintensitet i Södermanlands län, inrikes/utrikes födda åren 2004–2016

Källa: Regionfakta. 2016. "Andel sysselsatta, ålder" (Statistiska centralbyrån).

→ Uttag av föräldraförsäkringen 2014

Källa: Länsstyrelserna. 2017. På tal om mänskliga rättigheter.

Inriktning för Södermanland delmål 2

- Könsssegregationen på arbetsmarknaden ska minska
- Det ofrivilliga deltidsarbetet ska minska
- Mäns uttag av föräldraledigheten ska öka

Tips för arbete med delmål 2

- Ta fram könsuppdelad statistik för att synliggöra könsmönster och maktstrukturer (fördelning av exempelvis representation, insatser, resurser mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, mellan äldre och yngre, mellan svenskfödda och utlandsfödda)
- Formulera mål som utgår från identifierade jämställdhetsutmaningar i berörda verksamheter
- Följ upp målen som del i ledning och styrning av verksamheter (till exempel fördelning av anslag som föreningsbidrag med mera)
- Följ upp arbetsmarknadsinsatser och arbetskraftsdeltagande utifrån ett intersektionellt perspektiv
- Hantera heltidsarbete som norm med deltidsarbete som möjlighet
- Genomför systematiserade lönekartläggningar för att bevaka jämställdhet i lönesättning

Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilka andra aspekter än kön behöver belysas för att insatser inom delmål 2 ska inkludera alla som berörs?
- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Påverkas kvinnors och mäns ekonomi av exempelvis arbetsmarknadsåtgärder eller andra satsningar? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- **Jämställ Nu** www.jamstall.nu/
- **Makt, mål och myndighet – feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10** www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstallldhet/makt-mal-och-myndighet--feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **Regionfakta** www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstallldhet/
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/

03 Jämställd utbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

→ Inledning

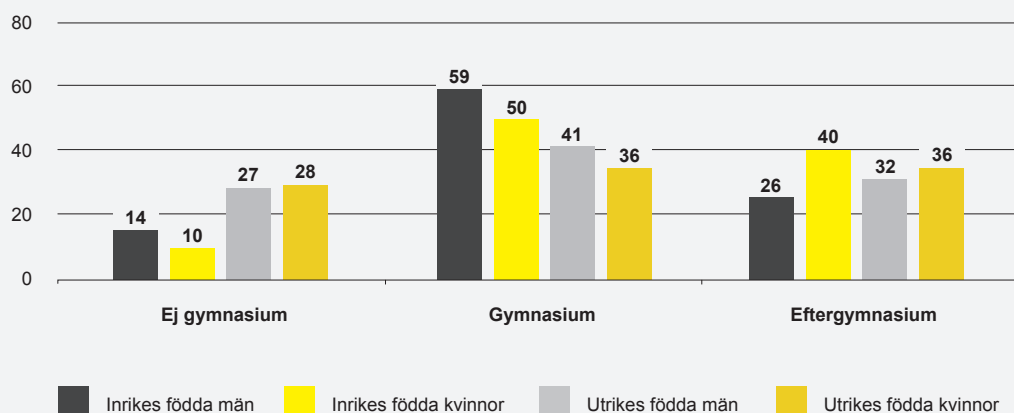
I dag handlar inte jämställdheten om den formella tillgången till utbildning utan om ojämställda förutsättningar, möjligheter och villkor i samband med utbildning. Det råder en påtaglig köns-segregering på de flesta utbildningsinriktningar, såväl i nationella program i gymnasieskolan och yrkeshögskolan som i högskolan. Resultaten mellan flickor och pojkar skiljer sig åt.¹⁸

Flickors och pojkars identitetsskapande formas av skolan och utbildningssystemet. Skolan har en viktig uppgift att motverka traditionella könsmonster och att främja jämställdhet, då skoltiden påverkar flickors och pojkars uppfattningar och föreställningar om kön. Kvinnor har totalt sett en högre utbildningsnivå än män, differenserna har ökat under en tioårsperiod. Under 2015 hade 54 procent av kvinnorna en eftergymnasial utbildning medan endast 40 procent av männen hade eftergymnasial utbildning. Däremot noteras en ökning av andel män som läser gymnasieprogram med en tydlig kvinnodominans. Flickor presterar generellt sett bättre i skolan än pojkar. Det är även fler kvinnor än män som läser vidare på högskola och universitet, ungefär 60 procent är kvinnor och 40 procent är män. Däremot fortsätter utbildningsvalen att vara könsuppdelade. Kvinnors högre utbildningsnivåer genererar inte nödvändigtvis högre löner, vilket skulle kunna vara en väntad effekt. Kvinnor får därmed en sämre avkastning på sitt humankapital i jämförelse med män.¹⁹

→ Läget i länet

Andel män och kvinnor i Södermanland födda i Sverige och utomlands år 2016 efter utbildningsbakgrund, avser personer mellan 25–64 år. Värt att notera är att skillnaderna i utbildningsnivå är större bland inrikes födda kvinnor och män, än bland utrikes födda kvinnor och män på eftergymnasial nivå.

→ Utbildningsbakgrund för kvinnor och män (%)

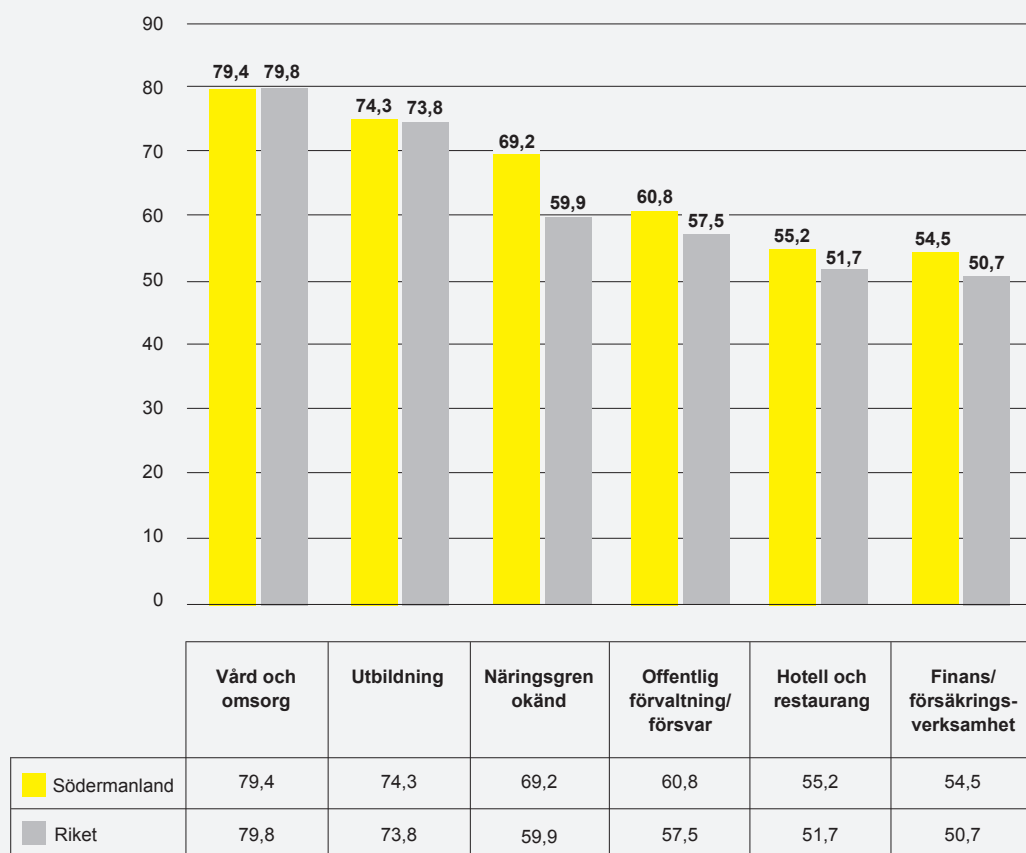
Källa: Regionfakta. 2016. "Sjukpenningtal" (Försäkringskassan).

¹⁸ SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid s. 76.

¹⁹ SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid s. 26–27.

Vårdyrken dominerar kraftigt bland kvinnor i länet, likt riket. Bland män dominerar ingen yrkesgrupp på samma sätt.²⁰ Däremot finns en överrepresentation bland män inom tillverkning och utvinning, byggverksamhet, handel, företagstjänster. Den femte största arbetssektorn för män i länet finns inom vård- och omsorg. Bland kvinnor dominerar sektorerna vård och omsorg, utbildning, näringsgren okänd och offentlig förvaltning.²¹

→ Förvärvsarbetande kvinnor efter bransch i Södermanland och riket 2016 (%)

Källa; Regionfakta. 2016. "Förvärvsarbetande kvinnor och män efter bransch" (Scb.se/foretagsregister).

²⁰ Länsstyrelsen i Södermanland och Regionförbundet Sörmland (2015) På tal om kvinnor och män s. 38–39.

²¹ <http://www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstalldhet/Forvarvsarbetande-kvinnor-och-man/> (Hämtat 2017-12-08).

Inriktning för Södermanland delmål 3

- Utbildningsnivån mellan kvinnor och män ska bli mer jämställd
- Könssgregationen inom utbildningssystemet ska minska
- Utrikes födda kvinnors och mäns utbildningsnivå ska öka

Tips för arbete med delmål 3

- Bryt normer och föreställningar inom utbildningsväsendet genom information som ökar kvinnors och mäns valfrihet i valet av utbildning, oberoende av kön, social- eller kulturell bakgrund
- Arbeta proaktivt med information och insatser inom exempelvis industri-, vård och omsorgssektorn och andra branscher för att utjämna snedfördelningen mellan könen
- Ta fram könsuppdelad statistik för att synliggöra könsmönster och maktstrukturer (fördelning av exempelvis representation, insatser, resurser mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, mellan äldre och yngre, mellan svenskfödda och utlandsfödda)
- Formulera mål som utgår från identifierade jämställdhetsutmaningar i berörda verksamheter
- Följ upp mål som del i ledning och styrning av verksamheter

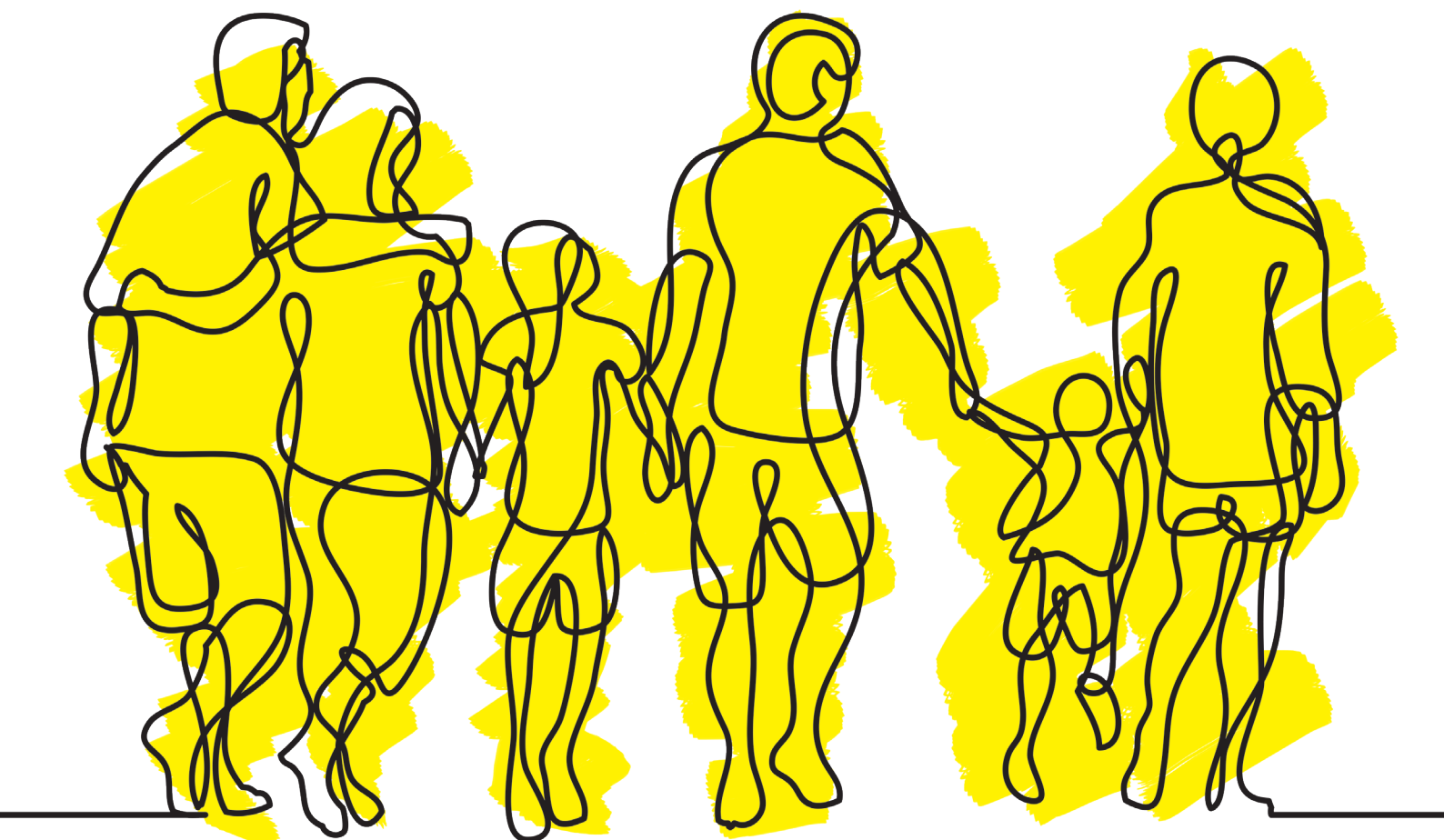
Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilka faktorer utöver kön kan påverka möjligheten till jämställd utbildning?
- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Påverkar verksamheten kvinnors/flickors och mäns/pojkar möjligheter till en jämställd utbildning? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- Jämställ Nu www.jamstall.nu/
- **Makt, mål och myndighet -feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10**; www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/makt-mal-och-myndighet---feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **Regionfakta** www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstalldhet/
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/

04 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

→ Inledning

Det ska vara möjligt att förena betalt arbete med att ha familj och att vårda relationer med närstående enligt den svenska jämställdhetspolitiken. Fortfarande utförs det obetalda hemarbetet och omsorgen om barn och äldre mest av kvinnor, medan männen i högre grad ägnar sin tid åt betalt arbete.²²

Ensamstående män och kvinnor ägnar ungefär lika mycket tid till hushållsarbete innan de får barn eller flyttar ihop. Jämställdheten förändras när kvinnor och män flyttar ihop och blir i högre utsträckning både ojämsställd och mer könstereotyp. Till det obetalda arbetet räknas exempelvis hushållsarbete, underhållsarbete, omsorg om egna barn, omsorg om andra (till exempel anhörigvård), inköp av varor och tjänster, annat hemarbete och resor i samband med hemarbete. Kvinnor och män utför olika slags och olika mycket obetalt arbete. Kvinnor ägnar sig mest åt hushållsarbete medan männen ägnar sig åt underhållsarbete i större utsträckning. Ansvar för hushållsarbetet har över tid börjat jämnas ut, men trots detta så utför kvinnor fortfarande drygt fem timmar mer hushållsarbete i veckan än män.²³

En annan faktor som påverkar jämställdheten är uttaget av föräldraledighet. Kvinnor tar generellt ut längre föräldraledighet än män. Pappor med låg inkomst tar ut allra minst föräldraledighet och mammor med låg inkomst tar oftare ut kortare föräldraledighet än genomsnittet av mammor. I familjer där kvinnorna har högre lön än männen, tar även de ut längre föräldraledighet än männen.²⁴ Kön tycks vara den enskilt viktigaste förklaringen till hur föräldrar fördelar föräldraledigheten mellan sig.

→ Läget i länet

Det är viktigt för länets utveckling och tillväxt att det ska vara möjligt att kombinera betalt arbete med att ha familj och ta hand om sina närstående. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är avgörande för att kvinnor och män ska kunna bidra till samhället på lika villkor och att länet ska kunna utvecklas till sin fulla kapacitet.

I Södermanland tar kvinnor ut föräldraförsäkring i högre utsträckning än män. Männen använder också i lägre utsträckning tillfällig föräldrapenning, vård av barn, i jämförelse med de sörmländska kvinnorna.²⁵ De sörmländska männen tar ut cirka 23,5 procent av sin föräldraförsäkring, vilket är ett något mindre uttag än vad som gäller för männen i riket – cirka 25 procent.²⁶ Den tillfälliga föräldrapenningen är en inkomstbortfallsförsäkring och är tänkt att underlätta föräldrarnas möjligheter att förena förvärvsarbete med föräldraskap.

²² SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid s. 29.

²³ SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid s. 31.

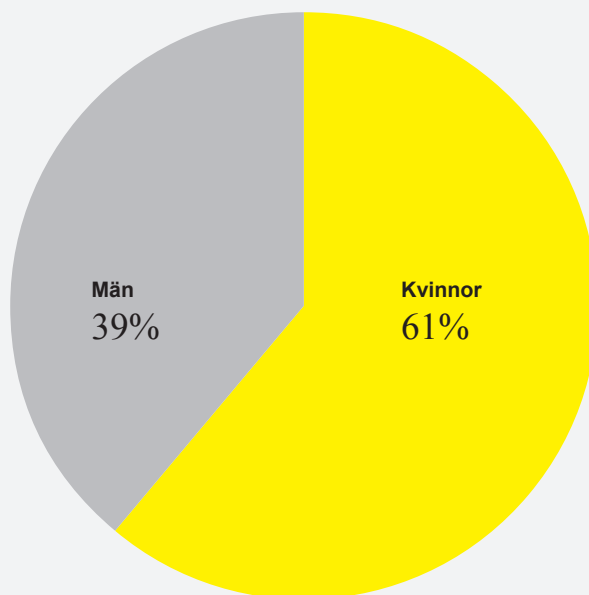
²⁴ SKR 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid s. 30.

²⁵ Länsstyrelsen i Södermanland och Regionförbundet Sörmland (2015) På tal om kvinnor och män s. 26.

²⁶ Länsstyrelserna (2017) På tal om mänskliga rättigheter s. 13.

→ Tillfällig föräldrapenning för vård av barn.
Ersatta nettodagar 2016 fördelade på män och kvinnor.

Källa: Regionfakta. 2016. "Tillfällig föräldrapenning för vård av barn" (Försäkringskassan).

Inriktning för Södermanland delmål 4

- Fler aktörer i länet arbetar aktivt för att kvinnor och män ska ha ett jämställt uttag av föräldraledighet och tillfällig föräldraledighet (vård av barn)
- Mäns uttag av föräldraledighet ska öka
- Kvinnor och män ska på lika villkor kunna förvärvsarbeta i och med en jämn fördelning av det obetalda hemarbetet

Tips för arbete med delmål 4

- Ta fram könsuppdelad statistik för att synliggöra könsmönster och maktstrukturer (fördelning av exempelvis representation, insatser, resurser mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, mellan äldre och yngre, mellan svenskfödda och utlandsfödda)
- Formulera mål som utgår från identifierade jämställdhetsutmaningar i berörda verksamheter
- Följ upp målen som del i ledning och styrning av verksamheter
- Ha fokus på förstagångsfäder för att öka deras uttag av föräldraförsäkringen
- Som arbetsgivare främja och underlätta uttag av föräldraledighet oberoende av kön

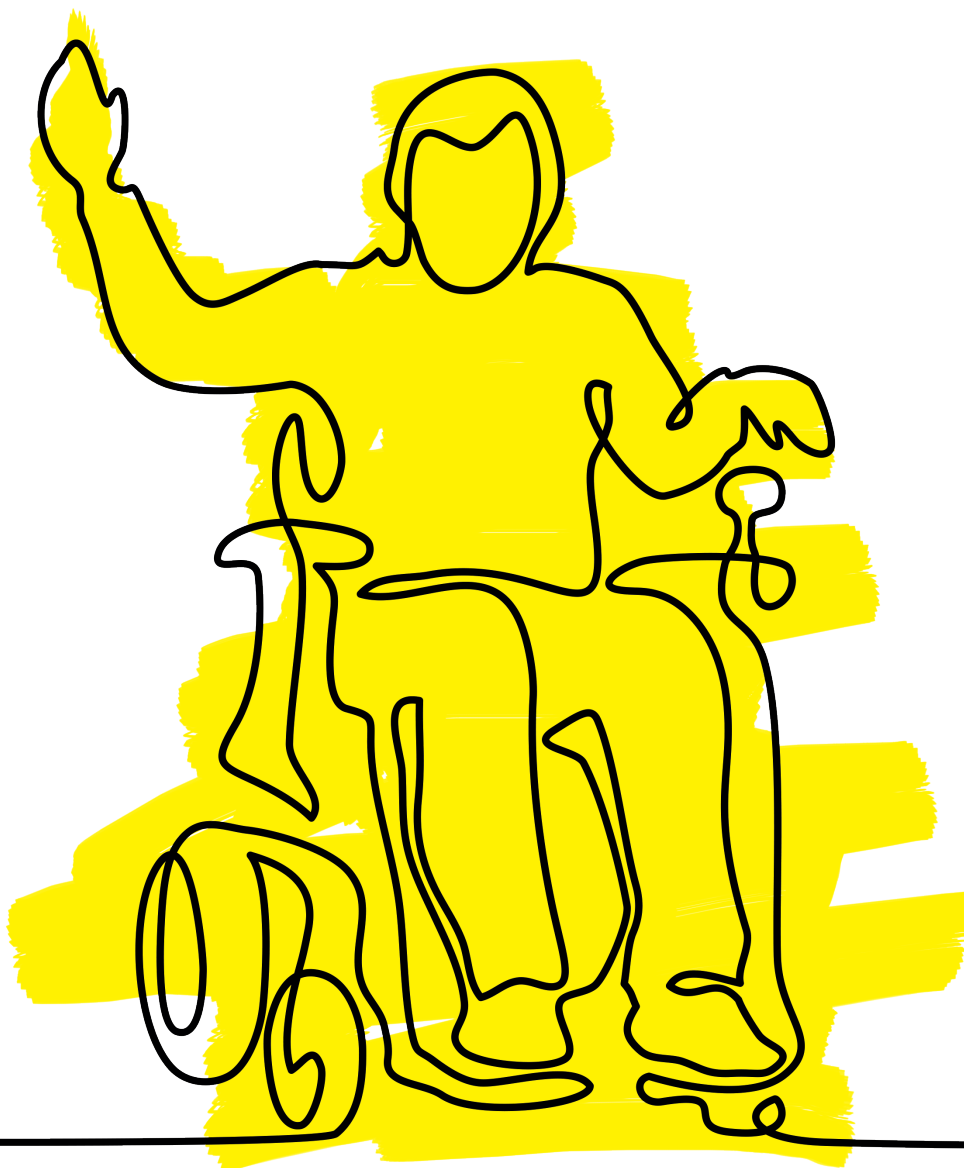
Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilka aspekter utöver kön har påverkan på delmål 4?
- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Påverkas kvinnors och mäns möjligheter att dela på det obetalda hemarbetet av verksamheten? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- **Jämställ Nu** www.jamstall.nu/
- **Makt, mål och myndighet – feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10** www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/makt-mal-och-myndighet---feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **Regionfakta** www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstalldhet/
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/

05 Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

→ Inledning

Folkhälsa är ett samlande begrepp för befolkningens hälsotillstånd och omfattar både nivå och fördelning. En god hälsa handlar inte bara om att den ska vara så god som möjligt, den bör också vara så jämlikt fördelad som möjligt.²⁷

Hälsa påverkas av flera livsvillkor som exempelvis; uppväxtförhållanden, boendemiljö, och arbetsmiljö men också av faktorer som kön, ålder, socioekonomisk situation, sexuell läggning, könsidentitet/könsuttryck, etnicitet, utbildningsbakgrund, arbete med mera. Hälsa påverkas också av levnadsvanor. Dessa faktorer kallas gemensamt för hälsans bestämningssfaktorer. De samvarierar och skapar skillnader i hälsa mellan olika grupper.²⁸

Kvinnor/flickor upplever över lag sin hälsa som sämre än vad män/pojkar gör. Kvinnor är också sjukskrivna i högre grad än män. Män drabbas oftare av olyckor på arbetsplatsen, medan kvinnor i större utsträckning drabbas av besvär och sjukdomar som är arbetsplatsrelaterade.²⁹

Kvinnor söker vård i högre utsträckning än män. Männen söker vård i ett senare skede i jämförelse med kvinnor. Mäns dödsorsaker kan även härledas till beteenden som är mer socialt accepterade hos män, exempelvis risktagande i trafiksituationer, våldshandlingar och hög alkoholkonsumtion.³⁰

Flickor och kvinnor upplever också psykisk ohälsa i högre grad än pojkar och män.³¹ Kvinnors sjukfrånvaro kopplas till viss del ihop med deras större ansvar för hem- och omsorgsarbete.³²

Det finns idag även ett starkt vetenskapligt stöd för att utsatthet för våld är ett betydande folkhälsoproblem. En person som utsatts för sexuellt, fysiskt eller psykiskt våld löper en ökad risk för olika former av psykisk och fysisk ohälsa, på kort och/eller lång sikt.³³ Det är därför viktigt att öka kunskaper om mäns våld mot kvinnor och dess påverkansfaktorer på hälsan.

→ Läget i länet

Människors självupplevda allmänna hälsotillstånd har visat sig vara ett bra mått på människors faktiska hälsa. Studier visar att livsvillkor och levnadsvanor i varierande grad påverkar den självupplevda hälsan.

Andelen sörmlänningar som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra eller mycket bra är tämligen konstant över tid. Sedan år 2000 har andelen ökat från 70 till 72 procent i åldern 18–79 år. Kvinnor och män skiljer sig åt beträffande det allmänna hälsotillståndet. I Sörmland var det 68 procent av kvinnorna och 73 procent av männen som bedömde sitt allmänna hälsotillstånd som bra eller mycket bra 2012. Motsvarande siffror i Sverige var 71 procent för kvinnorna och 75 procent för männen.³⁴

De flesta niondeklassare i Södermanland mår bra eller mycket bra. Fler tjejer uppger att de mår dåligt/mycket dåligt i jämförelse med killarna i samma åldersgrupp. Bland länets niondeklassare uppgav 82 procent av killarna att de mårde bra eller mycket bra. Motsvarande andel bland tjejerna var 67 procent. 4 procent av killarna uppgav att de mårde dåligt eller

²⁷ Regionförbundet Sörmland. Sörmlandsstrategin – ett folkhälsodokument? s. 5.

²⁸ SKR. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid. 2016, s. 1, 42–45.

²⁹ SKR. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid. 2016, s. 1, 45.

³⁰ SKR. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet-feministisk politik för en jämställd framtid (Ska skrivas med kursivt). 2016, s. 43–44.

³¹ SKR. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid. 2016, s. 1, 45.

³² SKR. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid, 2016 s.42–44.

³³ NCK Våld och hälsa. 2014, s.73–87.

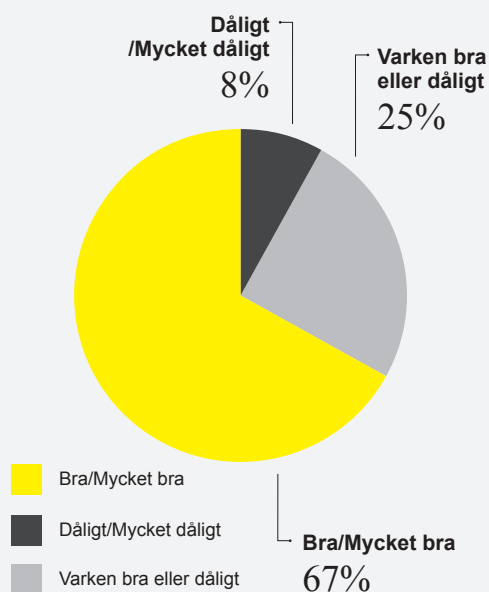
³⁴ Landstinget Sörmland. Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning. 2017, s. 32.

mycket dåligt. Bland tjejerna uppgav 8 procent att de mår dåligt eller mycket dåligt.

Resterande andelar killar respektive tjejer uppgav att de mår varken bra eller dåligt.³⁵

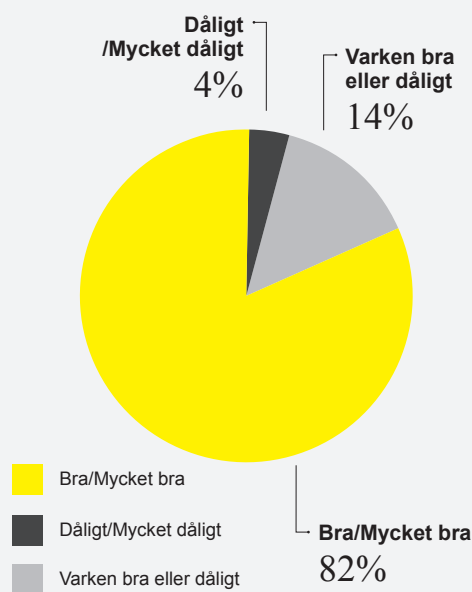
Under 2016 var länets sjukpenningtal för kvinnor 16,2 procent medan sjukpenningtalet för män var 8,3 procent. Södermanland hade högre sjukfrånvaro under 2016 jämfört med riket.³⁶

→ Andel (%) av elever (tjejer) som uppger sitt mående 2017

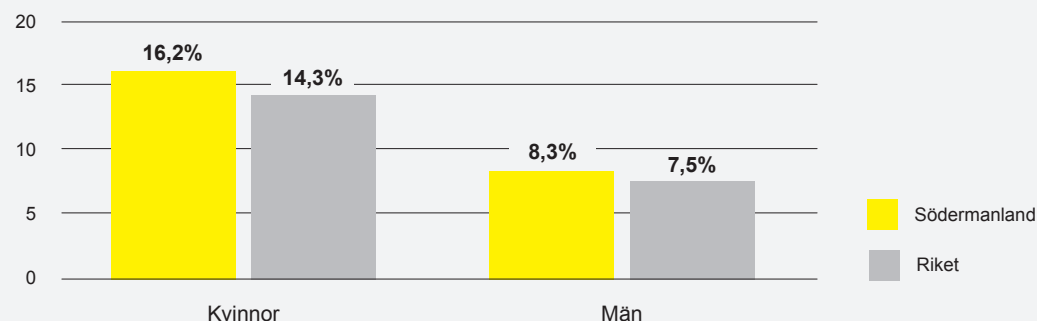
Källa: Landstinget Södermanland. 2017.
"Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning".

→ Andel (%) av elever (killar) som beskriver sitt mående 2017

Källa: Landstinget Södermanland. 2017.
"Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning".

→ Sjukpenningtal, dagar per försäkrad 16–64 år

Källa: Regionfakta. 2016. "Sjukpenningtal" (Försäkringskassan).

³⁵ Landstinget Sörmland. Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning. 2017, s. 32–33.

³⁶ <http://www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Halsa-och-ohalsa/Ohalsotal/> (Hämtad 2017-11-27).

Inriktning för Södermanland delmål 5

- Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ges samma förutsättningar till en god hälsa
- Folkhälsoarbetet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv där genus och intersektionalitet är viktiga faktorer

Tips för arbete med delmål 5

- Analysera om mannen eller kvinnan är norm i verksamheten/för insatsen och analysera vilka konsekvenser det kan få för kvinnors/mäns hälsa
- Följ upp upplevd fysisk och psykisk hälsa bland kvinnor och män, flickor och pojkar
- Ta fram könsuppdelad statistik för att synliggöra könsmönster och maktstrukturer (fördelning av exempelvis representation, insatser, resurser mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, mellan äldre och yngre, mellan svenskfödda och utlandsfödda)
- Formulera mål som utgår från identifierade jämställdhetsutmaningar i berörda verksamheter
- Följ upp målen som del i ledning och styrning av verksamheter

Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilka aspekter utöver kön har påverkan på delmål 5?
- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Påverkar verksamheten möjligheten för kvinnor och män att uppnå jämställd hälsa? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- **Arbetsmiljöverket** www.av.se/halsa-och-sakerhet/
- **Diskrimineringsombudsmannen** www.do.se/framja-och-atgarda/arbetsgivarens-ansvar/lonekartlaggning/
- **Folkhälsomyndigheten** www.folkhalsomyndigheten.se/
- **Försäkringskassan** www.forsakringskassan.se/statistik/sjuk/ohalsomatt
- **Hälsan i Södermanland – en kommunbeskrivning**
www.landstingetsormland.se/PageFiles/34695/H%c3%a4lsan%20i%20S%c3%b6dermanland,%20version%20201708.pdf
- **Jämställ Nu** www.jamstall.nu/
- **Makt, mål och myndighet – feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10**
www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/makt-mal-och-myndighet--feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **Regionfakta** www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstalldhet/
- **Regionförbundet Sörmland** <http://region.sormland.se/media/7039/rapport-soermlandsstrategin-ett-folkhaelsodokument.pdf>
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/

06 **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra**

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

→ Inledning

Mäns våld mot kvinnor är det yttersta uttrycket för bristande jämställdhet.

Det nationella arbetet intensifierades i november 2016 då regeringen lade fram skrivelsen ”Makt, mål och myndighet- feministisk politik för en jämställd framtid” (Skr 2016/17:10). Regeringens ambition med strategin som är tioårig är att verka för en omorientering av arbetet, från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt och att möjliggöra ett mer långsiktigt arbete. Med strategin följer fyra politiska målsättningar; ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn, effektivare brottsbekämpning och förbättrad kunskap och metodutveckling.³⁷

Under 2017 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att arbeta i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt att ta fram regionala strategier och handlingsplaner. I arbetet ingår även hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.³⁸

Sverige är en av de nationer som ratificerat, skrivit under, ”Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet”, även kallad Istanbulkonventionen. Konventionens syfte är bland annat att skydda kvinnor mot alla former av våld, våld i hemmet inkluderat, och diskriminering som drabbar kvinnor oproportionerligt.³⁹

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem. Insatser till personer som lever under eller som tagit sig ur våldet behöver utformas så att inte vissa grupper står utan hjälp. Ett framgångsrikt arbete för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra nås genom god samverkan mellan och inom myndigheter samt mellan berörda aktörer på alla samhällsnivåer. Kunskaperna behöver öka för att möjliggöra att våldet upptäcks i högre utsträckning. Våld behöver förebyggas med större fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer. Våld i ungas partnerrelationer behöver uppmärksammas mer liksom barns rättigheter till exempel i form av information, råd och stöd.⁴⁰

³⁷ Skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet- feministisk politik för en jämställd framtid Socialdepartementet, Stockholm 2016.

³⁸ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna (Fi2016/04376/SFÖ, Fi 2016/04242/SFÖ, Fi 2016/03812/SFÖ m.fl.).

³⁹ Europarådet (2011) Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet s. 3.

⁴⁰ Skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet- feministisk politik för en jämställd framtid Socialdepartementet, Stockholm 2016.

→ Läget i länet

Länsstyrelsen har tillsammans med gruppen ”Länssamverkan mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer”⁴¹ och länets ”Jämställdhetskommitté”⁴² identifierat ett antal fokusområden i länet som berör delmål sex. Dessa områden har fångats in som inriktningar för länets fortsatta arbete. Inriktningarna rör samverkan, verkningsfullt förebyggande arbete, arbete för en ökad trygghet, frihet och hälsa samt en nolltolerans mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i Södermanland.

I lägesbeskrivningen som genomförts under 2017 har det framkommit behov av att förbättra och utveckla samverkan i länet, framförallt i enskilda ärenden, både inom den egna verksamheten men även med andra berörda myndigheter och aktörer. Det preventiva arbetet har ökat men behöver förstärkas. Heder och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål behöver synliggöras i högre grad. Det intersektionella perspektivet behöver förankras i arbetet för fördjupade analyser.

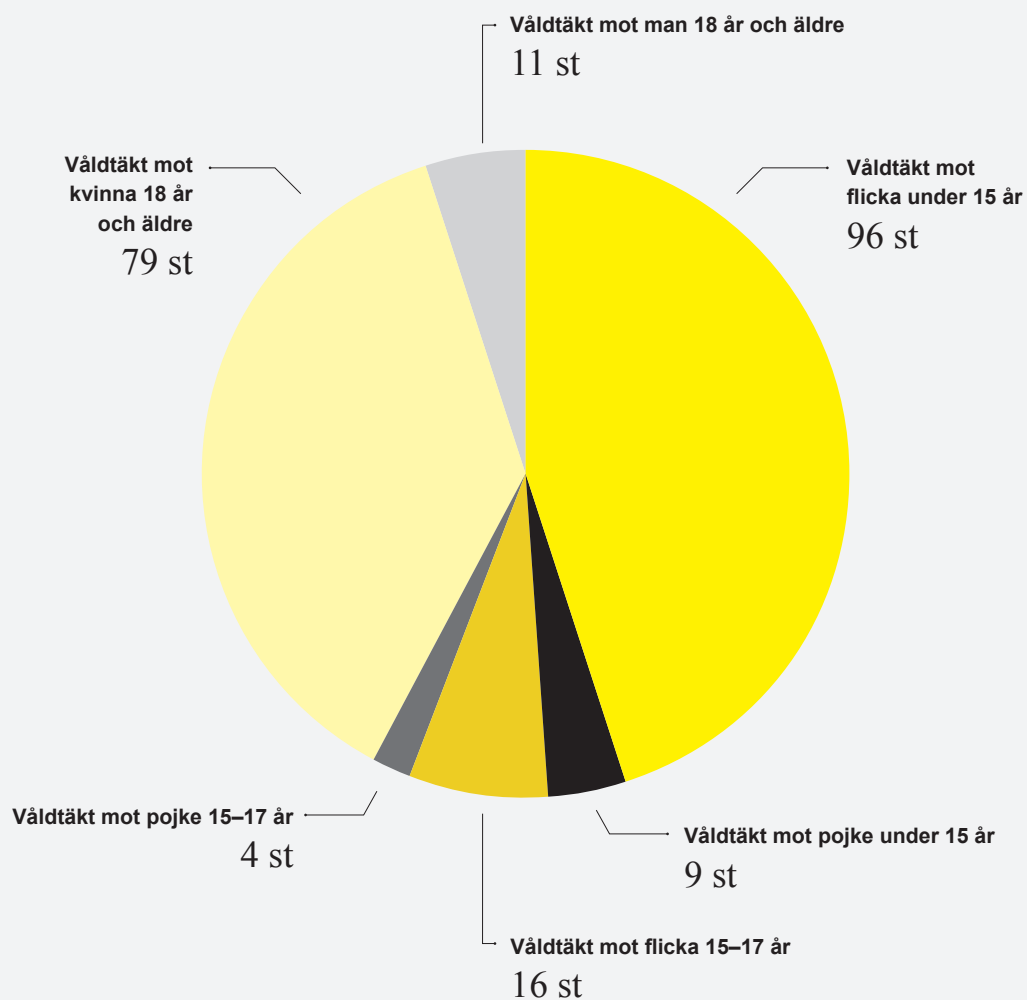
Nästa steg i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer blir arbetet att bryta ned strategins inriktningar till en handlingsplan i länet. Genom att ta fram en handlingsplan kan utvecklingen på regional och lokal nivå utvecklas ytterligare. Handlingsplanen kommer arbetas fram i samråd med bland annat länssamverkan.

⁴¹ I Länssamverkan sitter representanter från samtliga kommuner i länet, Landstinget, samtliga kvinnojourer i länet och Länsföreningen kvinno- och tjejjourer i Södermanlands län.

⁴² I Jämställdhetskommittén sitter representanter från Regionförbundet Södermanland, Eskilstuna kommun, Humanitas, Strängnäs, Nyköping, Sörmlandsidrotten, Mälardalens Högskola, Polisen, Landstinget, Flens kommun, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Gnesta kommun, Länsstyrelsen i Södermanland.

I Södermanland är utsattheten för det sexualiserade våldet högre bland länets flickor och kvinnor i jämförelse med länets pojkar och män. Resultatet i Södermanland överensstämmer med riket.⁴³

→ Antal våldtäkter i Södermanland 2016 (fullbordade)

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå). 2016.

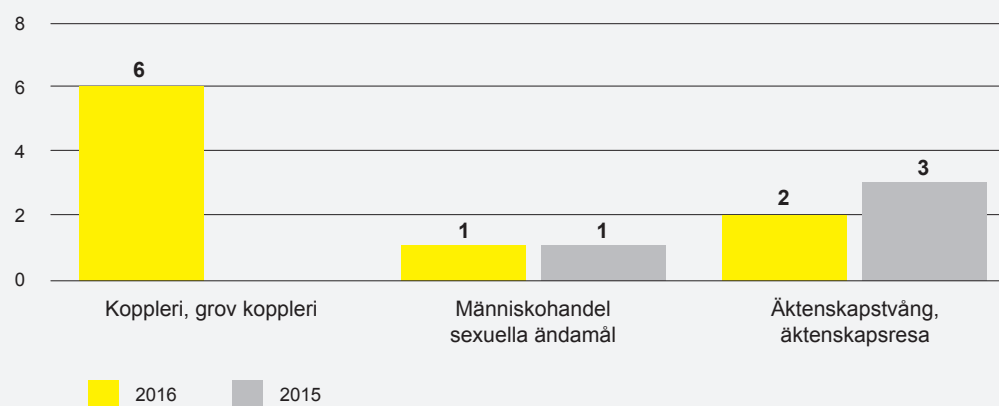
"Anmällda brott, totalt per 100 000 av medelfolkmängden, kommunerna efter brottstyp, år 2016".

⁴³ Brå. 2017. Nationella trygghetsundersökningen 2016 – Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Sverige; Lenanders Grafiska AB.

I länet finns liten kunskap om ärenden som rör koppleri/grovt koppleri, människohandel för sexuella ändamål eller äktenskapstvång eller vilseledande till äktenskapsresa. Det saknas kartläggningar rörande prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt heder och hedersrelaterat våld och förtryck.

→ Antal anmälda brott i kommunerna i Södermanland Region Öst 2015–2016

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå). 2015–2016.

Anmälda brott, totalt per 100 000 av medelfolkmängden, kommunerna efter brottstyp, år 2016.

Inriktning för Södermanland delmål 6

- Vidareutveckla samverkan runt mäns våld mot kvinnor på olika nivåer och mellan viktiga aktörer i länet
- Vidareutveckla ett verkningsfullt förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor
- Arbeta för en ökad trygghet, frihet och hälsa för de som berörs av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Nolltolerans mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Tips för arbete med delmål 6

- Genomför insatser och arbeta för ökad samverkan i länet som är betydande för arbetet mot mäns våld mot kvinnor
- Öka kunskapen om ett verkningsfullt förebyggande arbete och genomför insatser som stärker kunskapen om mäns våld mot kvinnor (använd till exempel webbutbildningen om mäns våld mot kvinnor)
- Synliggör våldsutsatthet genom statistiska uppföljningar och kartläggningar
- Ta fram rutiner för hur arbetsplatsen eller verksamheten (ledare) ska hantera våldsutsatthet

Frågor att reflektera över i en intersektionell analys

- Vilken kunskap finns om kvinnor och män, flickor och pojkar utifrån ett intersektionellt perspektiv och hur kan kunskapen öka?
- Vilka aspekter utöver kön har påverkan på delmål 6? (etnicitet, religion, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning, annat) På vilket sätt?

Länkar för stöd i arbetet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)** www.bra.se/
- **Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå** webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-445-9.pdf?issuusl=ignore
- **Diskrimineringsombudsmannen** www.do.se/framja-och-atgarda/arbetsgivarens-ansvar/lonekartlaggning/
- **Jämställ Nu** www.jamstall.nu/
- **Landstinget Södermanland, "Kvinnlig könsstympning"** www.landstingetsormland.se/extra-ingang/Samarbetspartners/Smittskydd/Sexualitet-och-halsa/Kvinnlig-konsstympning/
- **Länsstyrelsen Östergötlands nationella kompetensteam** www.hedersfortryck.se/lansstyrelsen-ostergotland/lansstyrelsens-uppdrag/nationella-kompetensteam/
- **Makt, mål och myndighet – feministisk politik för ett jämställt framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10** www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstallldhet/makt-mal-och-myndighet--feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- **Nationellt Centrum för kvinnofrid (NCK)** www.nck.uu.se/
- **Nationella sekretariatet för genusforskning** www.genus.se/
- **På tal om mänskliga rättigheter** www.lansstyrelsen.se/Jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/informationsmaterial/Pa-tal-om-manskliga-rattigheter.pdf
- **Statistiska centralbyrån** www.scb.se/
- **Socialstyrelsen** www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinarelationer

→ Referenser

Litteratur och rapporter

- Europarådet, 2011. *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet*.
- IOGT-NTO, Svenska Läkaresällskapet och CERA, Stiftelsen Ansvar. 2017. *Alkohol och våld*. Sverige: Fridholm och Partners, Hindås.
- Nationella sekretariatet för genusforskning, 2017. *Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv – En handledning för dig som arbetar med jämställdhetsintegrering på myndighet*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala Universitet, Akademiska sjukhuset. 2014. *Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet och kopplingen till hälsa*. Uppsala: Danagård LITHO.
- Regionförbundet Sörmland och Landstinget Sörmland, 2016. *Sörmlandsstrategin – ett folkhälsodokument*. Regionförbundet Sörmland: Österbergs Tryckeri AB.
- Statistiska Centralbyrån. 2014. *På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet*. Örebro: SCB-Tryck.
- Sveriges kommuner och Landsting. 2009. *Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå*. Stockholm: SKL.

Statliga utredningar

- Proposition 2016/17:1. Bilaga 3. *Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män*.
- Skrivelse 2016/17:10. Regeringen. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Stockholm.

Övriga källor

- www.do.se/framja-och-atgarda/arbetsgivarens-ansvar/lonekartlaggning/ (Hämtad 2017-11-10).
- www.informationsverige.se/Svenska/Samhalle/Samhallsorientering/Sidor/Jamlikhet-och-jamstallldhet.aspx (Hämtad 2017-11-20).
- www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/10/Att-jamstallldhetsintegrera-styrdokument-pdf2.pdf (Hämtad 2017-11-20).
- www.jamstall.nu/wpcontent/uploads/2014/02/Intersektionalitet-Nina-Lykke.pdf (Hämtad 2017-09-14).

- www.lansstyrelsen.se/Jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/informationsmaterial/Pa-tal-om-manskliga-rattigheter.pdf (Hämtad 2017-11-10).
- www.regeringen.se/artiklar/2017/09/okade-anslag-for-att-starka-utrikes-fodda-kvinnors-etablering-pa-arbetsmarknaden (Hämtad 2017-12-13).
- www.regeringen.se/artiklar/2017/05/delmal-1-en-jamn-fordelning-av-makt-och-inflytande/ (Hämtad 2017-11-14).
- www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/ (Hämtad 2017-11-20).
- www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Halsa-och-ohalsa/Ohalsotal/ (Hämtad 2017-11-27).
- www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Jamstallldhet/Forvarvsarbetande-kvinnor-och-man/ (Hämtad 2017-12-08).
- www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Naringsliv/Nystartade-foretag/Kvinnliga-foretagare-i-nystartade-foretag/ (Hämtad 2017-12-12).
- www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Arbete/Andel-sysselsatta-alder/ (Hämtad 2017-11-27).
- www.regionfakta.com/Sodermanlands-lan/Utbildning/Utbildningsniva-befolkningen-25-64-ar/ (Hämtad 2017-11-26).
- www.socialstyrelsen.se/oppnajamforelser/valdinararelationer (Hämtad 2017-12-12).
- Landstinget Södermanland. 2017. *Hälsa i Södermanland – en kommunbeskrivning*. Sverige.
- Lykke, Nina. 2003. Intersektionalitet-ett användbart begrepp för genusforskningen. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*.
- Länsstyrelserna. 2017. *På tal om mänskliga rättigheter*. Sverige.
- Länsstyrelsen i Gotland. 2016. *Jämställdhetsutmaningar*. Sverige.
- Länsstyrelsen i Stockholm. 2014. *Kvinnofridssamordnare-utredning av en nyckelfunktion*. Rapport 2014:13.
- Länsstyrelsen i Södermanland och Regionförbundet Södermanland. 2015. *På tal om kvinnor och män*. Sverige.
- Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna (Fi2016/04376/SFÖ, Fi 2016/04242/SFÖ, Fi 2016/03812/SFÖ).

www.lansstyrelsen.se/sodermanland